

דברים לזכרו של אחי

דני עברי

דיויד וינר ז"ל היה אחי, נפשי קשורה בנפשו. רק שניים היינו, שנה ותשעה חודשים בינינו. בקיץ 1974 הייתי בן 17 ודיויד בן 16. נסענו יחד בתחבורה ציבורית מקנדה לדרום ארצות-הברית. נפרדנו בעיר אטלנטה (ג'ורג'יה). הוא הלך לעבוד במחנה קיץ של נוער ואני להמשיך ולהתלבט בעניין גיוסי המתקרב. עתידנו היה מוטל בספק. באנו עם הורינו לארץ חמש שנים קודם לכן (1969) והתקשינו בקליטה. האם אנחנו אמריקאים או ישראלים. "דתיים" או "חילוניים"? האם אנחנו הגרנו לישראל או הורינו? האם אנחנו בכלל אנשים נפרדים או תלויים זה בזה? בהורינו? בעמנו? לאחר שנפרדנו נסעתי לבד לעיירה סלמה (אלבמה). תשע שנים קודם ב-1965 נסע לשם אבינו לאחר קריאתו של הכומר מרטין לותר קינג לאנשי דת להגיע למקום. כמרים ורבנים יהודים הציבו עצמם כחומת מגן אנושית לפני אזרחים שחורים שנרדפו על-ידי "אנשי חוק" גזעניים. חלקם נהרגו. כילדים חשבנו שידענו מי הם "הטובים" ומי הם "הרעים". המשכתי לניו אורלינס. הרגשתי שהחלטתי האם להיות "ישראלי" והאם להתגייס היא בסופו של דבר החלטה שאיננה משליכה על הוריי אלא על אחי. צדקתי. במלחמת לבנון (הראשונה) דיויד היה בביקור קצר בארץ. באותה עת הוא היה סטודנט מבטיח בארצות-הברית. דנו בשאלה האם אנחנו נסחפים ל"פסיכוזה המונית – שבטית, טריטוריאלית, דתית ורצחנית". האם החברה האלטרנטיבית שלנו – ארצות-הברית ה"פרוגרסיבית" לא מתעטה בהתנשאות ב"ראציונליות" שמכסה חומרנות שבעה ונצלנית. הלכנו שנינו להלחם. היה קשה. במשך השנים היו הרבה פעמים שהרגשנו שאנו חיים שני צדדים של אותם חיים, כמו שני ענפים שונים שהתפתחו מחיי אבינו. זה קורה במשפחות. במשך כל חייו הקשר בינינו ובין אבינו היה עמוק ויום יומי. לשנינו היתה בעיה דומה: "צרובה" לנו מחויבות לחלש בעמדו בפני החזק ממנו. "צרובה" לנו אמונה בסיסית בבני אדם.

באחת משיחותינו האחרונות טענתי שטבען של מילים להטיל מגבלות על מה שהן מתארות, בבחינת נגיעה בנשואן ללא יכולת אמיתית להכילו אלא רק לפרוס אותו לפרוסות. דיויד "זרק" עלי את סוקראטס, את קאנט, את שופנהאור, וליתר בטחון סיים עם ציטוט מוויטגנשטיין. היתה לו נטייה (בלתי מוצדקת) ליחס משקל רב לדברי, אחיו הגדול וה"נערץ". כמו כל שיחה בין אחים הייתה זו המשך של שיחה שלא היתה לה לא התחלה ולא סוף (גם לאחר מותו). אנסה לשתף אתכם בחלק ממהלכה.

הסכמנו שכל עשייה חייבת להיות מלווה בערכים. בין ערכים אלו:

הקשבה/ פתיחות / "שמע"
 פשרה/ כיבוש היצר / "ישראל"
 חתירה לאמת יותר גבוהה / "ה' אלוקיננו"
 מסירות נפש / הגנה על החלש מפני החזק ממנו / "ה' אחד"

קיימת אמת שאיננה מובנת מאליה. כנראה שהאדם חייב להשתדל לנתב דרכו ולנווט דרכו לאור האמת למרות זאת.

עשייה יום יומית היא זירה למהלך כזה. למשל: השתדלות מובילה ללימוד, לימוד לפילוסופיה, פילוסופיה למשפט. התוצאה היא אמירה, "דבר". השתדלות מובילה לתפילה, תפילה להתבוננות, התבוננות לחוויה בלתי שיפוטית. התוצאה היא שמיעה, "שקט". כנראה שעל האדם מוטלת חובה לעסוק בניסוי וטעיה, ובבחינה מתמדת של הנחות יסוד והנחות סמויות.

דיוד הציג בפני את המציאות שהתגלתה לו במהלך עבודתו המקצועית, בה עבר דרך מחקר יהדות, מחקר פילוסופי ומחקר משפטי, וכן עשייה משפטית בפרקליטות ובסנגוריה. אלו היו הרעיונות שהציג לי.

בתי המשפט בישראל אינם עוסקים בשאלת חפותם או אשמתם האמיתית של נאשמים אלא רק בהכרעת דינם. כמעט כל כתבי האישום המוגשים בתחום הפלילי ה"קלאסי" מסתיימים בהרשעה. קיימת מעין "עוינות" לגבי עצם העיסוק במישור העובדתי ("במציאות"), ותשומת הלב מופנית לפרוצדורה, ולענישה הראויה. טענת חפות איננה זוכה לתשומת לב ראויה בהליך השיפוטי ולמעשה "נחתכת" בהליך החקירה והכנת כתב האישום. המערכת מיחסת חשיבות רבה (רבה מדי) במהלך החקירה והמשפט להודאת נאשמים בעובדות.

בתודעה הציבורית (המשליכה כמובן על מערכת המשפט), נושאים דוגמת "בטחון המדינה", "לחימה בפשע", "שלטון החוק" ואחרים פועלים לרעת הליך בירור האשמה במקומות בהן הליך זה מתרחש בפועל (המשטרה והפרקליטות).

במצב עניינים זה אין מנוס מלעסוק בבחינה של "קבילות ראיות" ו-Due Process, במהלך חקירות ובהכנת כתבי אישום ולנסות לחולל שינוי מערכתי.

אני זוכר איך הבעתי בפניו את הערכתי שבקרב הוא עלול למצוא את עצמו "מיורט" או אפילו "מחוסל". כוונתי הייתה כמובן לחייו המקצועיים (ולא לעצם חייו). יש אנשים עם חולשה ל"מעשי גבורה". לפעמים הנסיבות מייצרות אפשרות לעשות מעשה שנקלט בקלות בתודעת אחרים כ"מעשה גבורה", ולפעמים לא.

ידידי, עורך-דין דרור ארד-אילון, מתאר ברשימתו את חקירתו האחרונה של אחי. אני, כמו דרור ואחרים לא מצאתי וכנראה גם לא אמצא הסבר מניח את הדעת למעשהו האחרון של דיוד. בכל תפיסת חיים חלק ממעשינו בהווה מבוססים על מעשים של אחרים שקדמו לנו, נסמכים עליהם ומשלימים אותם, יש כאלה בינינו

שמנסחים מעשים כאלו "עילוי נשמות". לעניות דעתי נשמתו של אחי ז"ל זקוקה לעבודה מסוימת על ידי ועל ידיכם ל"עילוי". אני משתדל בדרכי לעשות לעילוי נשמתו של אחי. אני מודה בשמי ובשם כל המשפחה והחברים, לכל העורכים, הכותבים, המוציאים לאור והקוראים של ספר זה על עשייתכם לעילוי נשמתו. יהי זכרו ברוך.